

Martyna Lewandowska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID: 0000-0001-6962-221X

Bogumiła Staniów, *Książka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w polskiej szkole w latach 1945–1989. Zalecenia i rzeczywistość (studia i szkice)*,

Warszawa 2018, Wydawnictwo SBP, ss. 288.

*K*siążka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w polskiej szkole w latach 1945–1989. Zalecenia i rzeczywistość (studia i szkice) Bogumiły Staniów¹ to kolejny tom z serii „Nauka – Dydaktyka – Prak-

¹ Dr hab. Bogumiła Staniów, prof. nadzw. Uniwersytetu Wrocławskiego, Prodziekan ds. dydaktyki Wydziału Filologicznego UWr, pracownik Instytutu Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa, kierownik Zakładu Bibliotekoznawstwa. Autorka w swoich badaniach koncentruje się głównie na podejmowaniu problematyki książki dla dzieci i młodzieży, przekładów, literatury popularnonaukowej oraz bibliotekarstwa szkolnego. W swoim dorobku posiada trzy książki: *Książka amerykańska dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1944–1989* (2000 r.); *Z uśmiechem przez wszystkie granice. Recepcja wydawnicza przekładów polskiej książki dla dzieci i młodzieży w latach 1945–1989* (2006 r.); *Biblioteka szkolna dzisiaj* (2012 r.). B. Staniów jest też współautorką pozycji pt. *Przekłady w systemie małych literatur: o włosko-polskich i polsko-włoskich tłumaczeniach dla dzieci i młodzieży* (Monika Woźniak, Katarzyna Biernacka-Licznar, Bogumiła Staniów, 2014 r.). Jest ona także autorką wielu artykułów naukowych, m.in. *Książki o tematyce kulinarnej dla dzieci w Polsce w latach 1989–2015* (Justyna Habiak, Bogumiła Staniów, w: *Inspiracje czytelnice w życiu młodego pokolenia*, red. M. Antczak, Łódź, 2017).

tyka”². Seria ta ma charakter naukowo-dydaktyczny i zawiera prace specjalistów – bibliotekarzy, bibliologów, filologów i innych. Tematyka publikacji dotyczy popularyzacji, wykorzystania, dostępności, roli oraz miejsca literatury popularnonaukowej w polskiej szkole od zakończenia II wojny światowej aż do 1989 roku, kiedy to dokonywały się w kraju zmiany ustrojowe i gospodarcze. Powyższa problematyka została osadzona w kontekście historycznym, obejmując ówczesną sytuację polityczną, gospodarczą, społeczną i ekonomiczną. Co więcej autorka omówiła treści nie tylko z perspektywy sobie najbliższej tj. bibliologicznej, ale także z perspektywy historii oświaty, pedagogiki, dydaktyki i metodyki. Książkę popularnonaukową w polskiej szkole XX wieku przedstawiła pod kątem prawa oświatowego, programów nauczania, pracy i podejścia do niej pedagogów, bibliotekarzy oraz samych uczniów. W publikacji tej zawarła wymagania stawiane twórcom tego rodzaju literatury, wydawcom i drukarniom. Szeroko także opisała jej funkcje, rolę i zadania w kształceniu dzieci i młodzieży. Sklasyfikowała ją jako pomoc metodyczną i dydaktyczną dla nauczycieli. Autorka skonfrontowała oczekiwania, założenia oraz zalecenia związane z tym rodzajem literatury z perspektywy twórcy, wydawcy, ale i odbiorcy (nauczyciela i ucznia) z ówczesną rzeczywistością.

W końcowych partiach książki, B. Staniów scharakteryzowała serie i katalogi wydawnicze Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych (PZWS)³, które przeznaczone były dla szkół i ich bibliotek, z uwzględ-

² Seria „Nauka – Dydaktyka – Praktyka” wydawana jest przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP) we współpracy z Wydziałem Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. Poświęcona jest działaniom popularyzującym czytelnictwo oraz analizie literatury dziecięco-młodzieżowej. Autorami tekstów są specjaliści oraz uznani i cenieni przedstawiciele nauki o książce i informacji. Wydawnictwo publikuje wiele innych cykli poświęconych podobnej tematyce m.in. *Literatura dla dzieci i młodzieży. Studia, Biblioteki – Dzieci – Młodzież, Propozycje i materiały, FO-KA, Biblioteczka poradnika bibliotekarza, Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych*.

³ Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych (PZWS) – zostały utworzone w 1945 roku przez Ministerstwo Oświaty. W 1951 z PZWS wydzielone zostały Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa Zawodowego (PWSZ), które przejęły dział podręczników dla szkół zawodowych, oraz Instytut Wydawnictw Naukowych (IWN), który przejął dział podręczników akademickich i został włączony

nieniem liczby wydawanych pozycji, ich poczytności, różnorodności dziedzinowej i tematycznej.

Lektura ma przejrzystą i przemyślaną strukturę. Składa się ze wstępu, dziewięciu rozdziałów oraz zakończenia. Pierwszy rozdział zatytułowany *Polityka oświatowa polskiej szkoły w latach 1945–1989. Uwarunkowania historyczne* zawiera opis powstawania i formowania polskiej szkoły podstawowej. Autorka przytacza periodyzację kształtowania się tejże szkoły na przestrzeni opisywanych lat, tj. 40., 50., 60., 70. i 80. XX wieku, zaproponowany m.in. przez Bolesława Potyrałę czy też ten z *Encyklopedii Pedagogicznej XXI wieku*. Pierwszy warunkowany czynnikami społeczno-politycznymi zawiera: okres budowy demokratycznych stosunków społeczno-politycznych (1944/1945–1947/1948), budowy przemysłowych podstaw socjalizmu (1948/49–1955/1956), poszukiwań nowych rozwiązań społeczno-politycznych (1956/1957–1960/61), szkolnictwo podstawowe okresu stabilizacji (1961/1962–1969/1970), szkolnictwo podstawowe niezrealizowanych założeń budownictwa socjalizmu (1970/1971–1979/1980) i okres obrony socjalistycznych założeń szkoły podstawowej (1980/1981–1984/1985). Drugi podział wyodrębnienia: powojenne 15-lecie, lata 60., dekadę lat 70. oraz lata 80. W każdym z etapów zaznaczono najważniejsze zjawiska i wydarzenia danego czasu. B. Staniów podkreśla, że niezależnie od periodyzacji zadaniem szkoły na przełomie opisywanych lat było nie tylko wypełnianie funk-

ny do utworzonego w tym samym roku Państwowego Wydawnictwa Naukowego (PWN). Zakłady te były narzędziem władz państwa w walce z analfabetyzmem, zaopatrywały biblioteki i szkoły w podręczniki, książki pomocnicze, popularnonaukowe oraz literaturę piękną.

Źródło: Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 3 grudnia 1947 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Prezesem Centralnego Urzędu Planowania o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą „Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych” (M.P. z 1948 r. nr 4, poz. 13).

Zarządzenie nr 137 Prezesa Rady Ministrów i Ministra Oświaty z dnia 1 sierpnia 1951 r. w sprawie przekazania przez Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych działu podręczników zawodowych na rzecz Państwowych Wydawnictw Szkolnictwa Zawodowego (M.P. z 1951 r. nr 81, poz. 1122).

B. Staniów, *Książka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w polskiej szkole w latach 1945–1989. Zalecenia i rzeczywistość (studia i szkice)*, Warszawa 2018, s. 161–162.

cji dydaktycznych i wychowawczych ale również ideologicznych, poprzez budowanie nowego społeczeństwa, przeświadczonego o tym, że wykształcenie jest podstawą awansu społecznego i posiadania w przyszłości pracy. Uważane było to wówczas za wyznacznik nowego ustroju i patriotyzmu. W tej części książki autorka opisuje również szkołę podstawową czasów powstania PZPR i Planu 6-letniego oraz upubliczniania oświaty. Sytuacja książki wówczas była trudna, traktowano ją, jako narzędzie polityczne i systemowe. Wydawcy nie posiadali swobody w podejmowaniu decyzji o publikacji poszczególnych tematów i tytułów. Określono zagadnienia i książki zakazane, których nie wolno było drukować, przeprowadzono czystki w bibliotekach, powołano komisję i cenzorów, a także publikowano spisy nowych podręczników, które były akceptowane przez władze. Autorka kończy rozdział refleksją, iż książka popularnonaukowa początkowo nie była dostrzegana jako uniwersalny środek dydaktyczny, który mógł być wykorzystywany przez nauczyciela i ucznia w czasie lekcji, ale także poza nią.

Rozdział drugi *Książka popularnonaukowa w programach nauczania* zawiera trzy podrozdziały: *Lata pięćdziesiąte*, *Lata sześćdziesiąte* oraz *Lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte*. B. Staniów w celu odpowiedzi na pytanie: „na ile programy nauczania uwzględniają piśmiennictwo popularnonaukowe w dydaktykach poszczególnych przedmiotów?”, przeanalizowała programy kształcenia ówczesnych szkół podstawowych. Stwierdza, że pierwsze programy nauczania ograniczały rolę tego rodzaju książki, wysuwając na pierwszy plan podręczniki oraz literaturę piękną. Głównym powodem były niskie zasoby bibliotek po wojnie, czego przyczyną było także usuwanie z nich książek zakazanych. Autorka przestudiowała programy nauczania wielu przedmiotów tj. z chemii, historii, fizyki, geografii czy języka polskiego we wskazanych powyżej trzech okresach pod kątem zawartości zaleceń skorzystania z książki popularnonaukowej w procesie kształcenia. Zauważa, że pod koniec omawianego okresu wprowadzono pierwsze zapisy prawne regulujące pracę biblioteki i bibliotekarza z naciskiem na współpracę z nauczycielami oraz realizację programu przysposobienia czytelniczego, w którego centrum była książka popularnonaukowa. Podsumowanie rozdziału stanowi stwierdzenie, iż programy kształcenia w zróżnicowanym stopniu polecały korzystanie z dodatkowej literatury. Brakowało w nich

praktycznych wskazówek, które ułatwiłyby nauczycielowi i uczniowi korzystanie z nich.

Trzecia część omawianej książki nosi tytuł *Książka popularnonaukowa w innych przepisach ministerialnych*. Ten rozdział również posiada podrozdziały: *Obchody świąt i rocznic; Zajęcia pozalekcyjne; Przedmiotowe koła zainteresowań; Konkursy czytelnicze dla uczniów; Preorientacja zawodowa; Wczasy letnie, kolonie, obozy, wycieczki*. B. Staniów już we wstępie stwierdza, iż książka popularnonaukowa nigdy nie była traktowana jako pomoc naukowa, jednak Ministerstwo Oświaty ogłaszało wykazy podręczników oraz wydawnictw, które przeznaczone były dla szkół i ich bibliotek. Omawiany rodzaj publikacji znajdował się w kategorii książek pożądaných i dozwolonych. Z czasem pojawiły się także spisy opracowywane przez wydawców, które zawierały tytuły książek popularnonaukowych w wielu kategoriach, do danego przedmiotu, tematyczne czy kierowane do kół zainteresowań. W dokumentach programowych umieszczano zapisy mówiące, iż praca dydaktyczno-wychowawcza promuje czytelnictwo i rozbudza zamiłowanie do książki, także dzięki korzystaniu z dodatkowych publikacji na równi z podręcznikami. Książki popularnonaukowe wykorzystywane były także w działalności pozalekcyjnej. Dyskutowano o nich na spotkaniach kół przedmiotowych, na ich podstawie organizowano konkursy, przygotowywano uczniów do przyszłej pracy zawodowej, czy też zgodnie z wytycznymi w nich zawartymi, obchodzono ważne dla oświaty i państwa święta. Tytuły książek z tego gatunku, które mogły być wykorzystywane w powyższej aktywności i zasady korzystania z nich publikowane były w Okólnikach i Instrukcjach Ministerstwa Oświaty. Jak stwierdza B. Staniów, w wielu przypadkach wciąż marginalizowano lub całkowicie pomijano znaczenie lektury popularnonaukowej w rozwoju i kształceniu młodego pokolenia zarówno w Wytycznych, jak i w Zarządzeniach. Szczegółowy wykaz omawianych regulacji prawnych podaje autorka w bibliografii.

Czwarty rozdział *Książka popularnonaukowa w zalecających spisach bibliograficznych* posiada dwa podrozdziały: *Wykazy ministerialne* oraz *Spisy opracowane przez wydawnictwa i biblioteki*. Tytuły publikacji, jakie mogły znajdować się w zasobach bibliotek szkolnych umieszczano w wykazach bieżących dzienników urzędowych Ministerstwa Oświa-

ty (MO), w późniejszym czasie w spisach zbiorczych, instrukcjach do zarządzeń MO, programach szkolnych, wydawnictwach MO oraz wydawnictwach aprobowanych i polecanych przez MO. Znajdowały się w nich książki o uniwersalnej wartości literackiej, poznawczej i wychowawczej (lektury, utwory klasyków, literatura piękna i popularnonaukowa, wydawnictwa informacyjne: encyklopedie, słowniki, informatory). Autorka dodaje, że zbiory klasyfikowano i dzielono ze względu na poziom trudności, przedmiot, tematykę, rodzaj i grupy wiekowe, dla których pozycje były przeznaczone. Ciekawą informacją jest to, iż wyodrębnione zostały 83 główne tematy poruszane w literaturze dodatkowej, a w każdym z nich szczegółowe podtematy. B. Staniów wskazuje na zmiany, jakie zaszły w liczebności pozycji poszczególnych grup na przestrzeni omawianych czterdziestu lat. Podaje, które obszary nauki i wiedzy zostały wzbogacone o nowe opracowania oraz wskazuje na te, w obrębie których nie powstały nowe publikacje popularnonaukowe. Informuje również, że na potrzeby dydaktyczne, biblioteki oraz wydawnictwa, opracowały dla uczniów poradniki bibliograficzne a dla nauczycieli listę książek przyporządkowanych do danego przedmiotu, tematu zajęć i wieku wychowanków. Autorka kończy rozważania tego rozdziału refleksją, iż dzięki wykazom, spisom i katalogom, młodzi ludzie nie tylko w łatwy sposób mogli dobrać literaturę dodatkową pomocną w celu przygotowania się do zajęć, ale także uczyli się korzystania z rejestrów, tworzenia bibliografii oraz poznawali wydawnictwa i ich funkcjonalność.

Kolejny fragment całości *Miejsce książki popularnonaukowej w dydaktyce według autorów podręczników i poradników metodycznych* podzielony został na następujące podrozdziały *Podręczniki ogólne z zakresu pedagogiki, Książkowe publikacje metodyczne, Poradniki dla opiekunów kół przedmiotowych, Tematyczne przewodniki bibliograficzne*. Autorka już we wstępie sygnalizuje, iż w podręcznikach dla nauczycieli i pedagogów nie umieszczano informacji by w procesie nauczania wykorzystywać dodatkową literaturę popularnonaukową. Przyszli pracownicy szkół jednak od 1954 roku uczestniczyli w zajęciach z „wiedzy o książce” oraz „bibliotekoznawstwa”, a filologowie edukowani byli z zakresu literatury dla dzieci i młodzieży. Posiadali więc oni podstawową wiedzę potrzebną do pracy z książką oraz świadomi byli wartości posługiwania

się dodatkowymi, pomocniczymi pozycjami w procesie dydaktycznym. Podręczniki pedagogiczne okresu powojennego dotyczyły głównie wychowania, a publikacje metodyczne akcentowały potrzebę oraz sens wykorzystywania każdej okazji do pracy z książką popularnonaukową nie tylko w celu kształcenia ale także rozbudzania wyobraźni, poszerzania zainteresowań i rozrywki. Zajęcia z kół przedmiotowych również przyczyniały się do wzrostu poczytności literatury dodatkowej, zalecano wręcz odpowiednią liczbę pozycji, jaką należy przeczytać, a później o niej dyskutowano, organizowano konkursy, pogadanki, ćwiczenia czy przeprowadzano doświadczenia. Fakt, iż coraz częściej poruszano w badaniach oraz podręcznikach problematykę stosowania książek popularnonaukowych przyczynił się do wzrostu ich prestiżu, a w efekcie do zwiększenia ich poczytności oraz użyteczności w nauczaniu, kształceniu i wychowaniu. Zaczęły one być postrzegane w kategorii pioniera wiedzy i inicjatora badań, poszukiwań a także własnego rozwoju.

Następny rozdział B. Staniów zatytułowała *Literatura popularnonaukowa w pracy z uczniem na podstawie informacji z pracy metodycznej*. Kolejno omawia ona *Rolę i cele zastosowania literatury popularnonaukowej w dydaktyce*; *Wykorzystanie literatury popularnonaukowej w codziennej pracy dydaktycznej*; *Wskazówki metodyczne dotyczące organizowania różnych form pracy dydaktycznej w oparciu o książkę popularnonaukową* oraz *Problemy dotyczące wykorzystania literatury popularnonaukowej w dydaktyce*. Autorka podkreśla, że czasopisma poruszające tematykę i popularyzujące literaturę pomocniczą wskazywały na dużą ich wartość w procesie kształcenia. Mimo wielu starań ze strony twórców, wydawnictw i państwa, wciąż były one w niewielkim stopniu wykorzystywane w pracy z uczniem. Autorzy artykułów twierdzili, że szkoły, jako instytucje powinny wprowadzać tę literaturę jako środek pomocniczy, dodatkowy i uzupełniający w procesie kształcenia. Znaczącą rolę przypisywano literaturze popularnonaukowej w dydaktyce, jako tej, która upowszechnia wiedzę, kształci młode pokolenie oraz przygotowuje do samodzielności i pracy. Dlatego też nauczyciele posługiwali się nią w celu zobrazowania treści wykładu, chcąc rozszerzyć daną problematykę omawianą na zajęciach czy zadając uczniom referat do napisania z zaleceniem wykorzystania dodatkowego piśmiennictwa. B. Staniów wymienia także inne formy pracy z książką, jakie wykorzy-

stywali pedagodzy, tj. referowanie przeczytanych tekstów, powadzenie zeszytów lektur z notatkami i recenzjami, dyskusje, czy tworzenie gazetek szkolnych. Dla ułatwienia opiekun miał do dyspozycji wskazówki metodyczne, oraz konspekty i scenariusze zajęć z danego przedmiotu, które mógł wykorzystać planując pracę swoją i uczniów w oparciu o pozycje popularnonaukowe. Autorka w podsumowaniu stwierdza, że w omawianym czasie nie przeprowadzano badań naukowych, które sprawdzałyby efekty korzystania z książek popularnonaukowych, jednak z samego faktu ich przeznaczenia można wnioskować, że na pewno poszerzały one horyzonty, wiedzę i zainteresowania uczniów. Dodaje, iż działania planowane przez władze, wydawnictwa i pedagogów mające na celu opracowanie szczegółowe tego typu literatury nie odbyły się z rozmysłem i przy zaangażowaniu całego środowiska, stąd tak niska ich poczytność.

Siódmy rozdział *Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych jako wydawca książki popularnonaukowej dla szkół*, opisuje w czterech podrozdziałach *Wymagania formułowane pod adresem książek popularnonaukowych dla młodych odbiorców po 1945 r. w kręgu wydawców; PZWS i ich publikacje; Katalogi wydawnicze PZWS jako informacja o książkach popularnonaukowych; Serie książek PZWS*. B. Staniów przywołuje w tym fragmencie książki nazwiska autorów, którzy po wojnie opisywali dzieje książki popularnonaukowej, głównie Joannę Papuzińską, Marka Kątnego czy Małgorzatę Gwaderę. Załącza klasyfikację literatury pomocniczej, zaproponowaną przez Papuzińską (wydawnictwa informacyjne, książki zabawki, aktywizujące, magazyny, poszerzające wiedzę) i do każdej wymienionej kategorii podaje przykładowe tytuły książek wykorzystywanych w szkole. Nowością w tym rozdziale są załączone ilustracje np. pierwszej strony okładki *Encyklopedii dla dzieci* czy projekt obwoluty *Głosu przyrody*. Autorka na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań szacunkowych wskazuje wydawnictwa, które zmonopolizowały rynek książki popularnonaukowej, były to głównie: Wydawnictwo Książek Popularnych, Wydawnictwo Biblos, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy Księży Jezuitów, Gebethner i Wolf oraz Czytelnik. Nadmienia ona, że w kolejnych latach dołączały do nich inne firmy, tj. Nasza Księgarnia, PZWS, Iskra, Wydawnictwo Harcerskie i inne. O książce popularnonaukowej dyskutowano na zjazdach, konferencjach

i spotkaniach wydawców, określano na nich nie tylko jej misję, rolę, funkcje ale i wymagania odnośnie popularyzacji nauki i techniki, wydzwiku humanistycznego, estetyki, wspomagania procesu twórczego i krytycznego myślenia, szerzenia wiedzy czy rozbudzania zainteresowań dzieci i młodzieży. Poddano dyskusji cechy dobrego autora, pożądane tematy i dziedziny oraz kryteria formalne. Wiele uwagi i miejsca w tym rozdziale poświęca B. Staniów Państwowym Zakładom Wydawnictw Szkolnych (PZWS), opisując ich historię, poczucie misji w szerzeniu czytelnictwa, podejmowane działania, publikowane pozycje a nawet całe serie i katalogi.

Przedostatni rozdział *Biblioteki i bibliotekarze szkolni a książka popularnonaukowa* opisuje regulacje prawne dotyczące zakładania i wyposażania bibliotek zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Oświaty, wskazując na konieczność ich podporządkowania polityce władz. Czytelnik dowiaduje się iż, utworzono przy MO Wydział Bibliotek, a także powołano wizytatorów, którzy mieli sprawować kontrolę nad instytucjami w poszczególnych regionach. Autorka twierdzi, iż brak odpowiedniego finansowania przyczynił się do zakupu głównie literatury pięknej i podręczników do księgozbiorów, a dopiero w czasem, ale wciąż w minimalnym nakładzie, uzupełniano regały bibliotek pozycjami pomocniczymi. Warto jednak dodać, że każdy zakupiony tytuł musiał znajdować się w rejestrach i katalogach wydawanych przez MO, jako ten, który jest zgodny z polityką oraz założeniami nowego ustroju. W myśl tych wytycznych, biblioteka miała na celu pomagać uczniom utrwać i poszerzać wiadomości nabyte w czasie zajęć. Bibliotekarze zaś mieli współpracować z nauczycielami, kontrolując czytelnictwo uczniów, polecając odpowiednie tytuły czy też zaznajamiając z tajnikami korzystania z książek popularnonaukowych. B. Staniów zauważa, że sztywne sterowanie uczniem w zakresie korzystania z biblioteki i polecanie konkretnych pozycji, przyniosło efekty przeciwne do zamierzonych, uczniowie czując przymus niechętnie czytali i nie interesowali się książką. W tym rozdziale autorka analizuje także szczegółowe wytyczne pracy bibliotekarza i nauczyciela, najważniejsze dokumenty i akty prawne regulujące powyższe zadania oraz charakteryzuje działania, jakie wówczas podejmowali bibliotekarze, promując czytelnictwo literatury popularnonaukowej.

Ostatnia część omawianej lektury nosi tytuł *Książka popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży w świetle badań czytelnictwa uczniów i nauczycieli*. Autorka rozdziela *Czytelnictwo uczniów* oraz *Czytelnictwo nauczycieli*, twierdząc, że każda z tych grup w niewielkim procencie korzystała z oferty książki pomocniczej mimo wielu regulacji prawnych i podejmowanych działań, które miały promować ten typ opracowań. Młodzi częściej sięgali po literaturę piękną, przygodową czy beletrystykę, a głównymi obszarami ich interesującymi były: historia, podróże, muzyka, legendy, film, lotnictwo, życiorysy bohaterów i sławnych ludzi, teatr i sport. B. Staniów w tej części przytacza wyniki badań pedagogów, bibliologów i bibliotekarzy, przeprowadzonych w okresie interesującym autorkę, dotyczących m.in. czytelnictwa uczniów w szkole podstawowej, gdzie wskazywano na takie istotne zmienne jak płeć, wiek czy miejsce zamieszkania. Przeanalizowali oni także poziom czytelnictwa nauczycieli. W licznych badaniach wykazano brak zainteresowania pedagogów literaturą popularnonaukową, a przyczyn dopatrywano się w nieprzygotowaniu czytelniczym, nieznaności katalogów i budowy wewnętrznej książki oraz ubogim księgozbiórze szkolnej biblioteki.

Omawianą pozycję napisała specjalistka z dziedziny bibliotekoznawstwa, co wpływa na jej fachowość, rzetelność i szczegółowość w omówieniu tematu. Autorka każdy rozdział opatrzyła licznymi przypisami, w których wyjaśnia dodatkowe kwestie oraz zamieszcza przydatne, obszernie wiadomości, dzięki czemu czytelnik ma możliwość zaznajomienia się z kontekstem oraz wieloma informacjami, które pomogą zrozumieć tekst zawarty w danej części książki. Zaprezentowana publikacja jest w swej strukturze i treści spójna, przejrzysta i stanowi zamkniętą całość. Zastosowanie kilku rozdziałów sprawiło, że w jasny sposób odbiorca przyswaja kolejno omawianą tematykę, a więc sytuację książki popularnonaukowej w przepisach prawnych, programach nauczania czy wykazach ministerialnych. Gromadzi także informację z zakresu popularyzacji, użyteczności, dostępności, roli oraz miejsca tej literatury w polskiej szkole, bibliotece i systemie oświatowym. Wykorzystanie perspektywy bibliologicznej, oświatowej, historycznej, społecznej i politycznej wyczerpało tematycznie ujęcie tego rodzaju literatury i sprawiło, że czytelnik otrzymuje pełną wiedzę o formowaniu się pozycji książki popularnonaukowej w latach 1945–1989 osadzoną w wielu kontekstach.

B. Staniów zgodnie z tytułem opisywanej pozycji głównym tematem rozważań czyni książkę popularnonaukową, jednak umieszczenie jej w kontekście historycznym zaznajamia z ówczesną sytuacją polityczną, społeczną czy gospodarczą. Czytelnik dzięki temu ma możliwość poszerzenia swojej wiedzy dodatkowymi informacjami o minionej epoce. Lektura ta zawiera ciekawe i dokładne wiadomości o książce popularnonaukowej od momentu jej powstawania, wydania, dostępności, wykorzystania aż po tworzenie spisów, serii, katalogów czy też badania jej atrakcyjności, najbardziej poczytnych tematów oraz jako środka pomocniczego w procesie kształcenia. Autorka w jasny i klarowny sposób przedstawiała poglądy, rozporządzenia czy zalecenia dotyczące ucznia, nauczyciela i bibliotekarza. Usytuowała książkę popularnonaukową w szkole, w bibliotece, w przepisach, wykazach zarówno jako przedmiot wychowania, kształcenia i edukacji, jak i propagandy oraz wpływania na młode pokolenie. Ciekawym, wartościowym i jeszcze głębiej unaoczniającym miejsce książki w powojennej polskiej szkole podstawowej byłoby zamieszczenie przykładowych scenariuszy zajęć, przeznaczonych dla pedagogów, nauczycieli i pracowników biblioteki. Pozwoliłoby to odbiorcy samodzielnie przestudiować jej udział w procesie dydaktycznym, oceniając jej znaczenie i stopień wykorzystania. Niemniej książka B. Staniów bardzo dokładnie, wieloaspektowo i interdyscyplinarnie przedstawia sytuację książki popularnonaukowej dla dzieci i młodzieży w latach 1945–1989.